

Dr hab. inż. arch. Grażyna Kodym-Kozaczko
Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej
ul. J. Rychlewskiego 2, 61-131 Poznań
e-mail: grazyna.kodym-kozaczko@put.poznan.pl

Poznań, 20. 09. 2025

**RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
MGR. INŻ. ARCH. FRANCISZKA HACKEMERA:
PRZEOBRAŻENIA ARCHITEKTURY KOŚCIOŁA ŚW. ELŻBIETY WE WROCŁAWIU**

Podstawa opracowania recenzji

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku: r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2022 poz. 574 z późniejszymi zmianami.
- Regulamin Nadawania stopni Naukowych na Politechnice Wrocławskiej (wprowadzony uchwałą Senatu Politechniki Wrocławskiej nr 22/2/2024-2028 z 24 października 2024 r.
- Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Dz. U. 2003, nr 65 poz. 595. z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, Dz.U. 2016, Poz. 1586.
- Uchwała nr 115/14/RDND01/2024-2028 rady dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka z dnia 09.07. 2025 r. w sprawie wyznaczenia recenzentów w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka Panu mgr. inż. arch. Franciszkowi Hackemerowi.
- Praca doktorska zatytułowana „**Przeobrażenia architektury kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu**” autorstwa Pana mgr inż. arch. Franciszka Hackemera została opracowana na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej we Wrocławiu, pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Ewy Łużyńskiej.

Doniosłość tematyki podjętej w pracy doktorskiej

Nowe techniki i narzędzia badawcze w dziedzinie historii architektury, takie jak zaawansowane technologie cyfrowe - np. modelowanie 3D, skanowanie LIDAR czy fotogrametria umożliwiają precyzyjne i sprawne dokumentowanie, analizowanie i rekonstruowanie budowli oraz struktur miejskich, otwierając nowy etap badań historyczno-architektonicznych. Analizowany przez Doktoranta kościół farny św. Elżbiety we Wrocławiu „jako główna świątynia wrocławskiego patrycjatu, o skali i lokalizacji i architektonicznym rozmachu odpowiadającym [swojej] funkcji” (s. 19) to szczególnie, trafnie dobrany przypadek. Zastosowanie nowych narzędzi pozwala bowiem na przeprowadzenie na nim badań służących potwierdzeniu lub weryfikacji istotnych hipotez i koncepcji naukowych, także tych o ogólnym charakterze. W analizowanym tu przypadku dotyczą one historii powstania kościoła, jego przekształceń wynikających z licznych katastrof budowlanych i zniszczeń wojennych, a także przemian

stylistycznych oraz prowadzonych w nim prac konserwatorskich, analizowanych w przedziale czasowym od ok. 1220 do współczesności. Jak dotąd wiele kwestii dotyczących struktury kościoła wymaga wciąż wyjaśnienia, mimo trwających od dwustu lat badań obiektu. Jest to zrozumiałe, zważywszy na skomplikowane dzieje świątyni oraz szczupłość jej dotyczących i dotąd dostępnych źródeł pisanych.

Prezentowana rozprawa Pana mgr inż. arch. Franciszka Hackemera stanowi trafny i bardzo ciekawy przykład połączenia metod badawczych. Tradycyjny, historyczno-genetyczny model interpretacji danych został tu hybrydowo scalony z technikami cyfrowymi wraz z adekwatną do ich potencjału metodą badawczą Architektonicznych Jednostek Stratygraficznych. Przedstawiona metoda i jej możliwości są ważką odpowiedzią na zadania współczesnych badań architektonicznych i stawiane przed nimi cele.

Doktorant podjął próbę rozszerzenia oraz aktualizacji dotychczasowej wiedzy, dotyczącej historii i przeobrażeń architektury kościoła farnego św. Elżbiety - od jego niepewnych początków po czasy współczesne. Dokonał próby falsyfikacji dotychczasowych poglądów: ich potwierdzenia lub poddania pod dyskusję opartą na nowych przesłankach. Stosując nowoczesne techniki przeprowadził trudną w tej skali, czy nawet wręcz niemożliwą wcześniej analizę. Zaktualizowaną dokumentację pomiarową oraz inwentaryzację fotograficzną obiektu pozyskaną złożonymi metodami (*in situ*) skonfrontował ze stanem badań. Dokonał kompleksowej, interdyscyplinarnej analizy ikonografii zarówno archiwalnej jak i współczesnej. Wreszcie, przeprowadził dyskusję w obrębie następujących zagadnień:

1. fundator i pierwotna funkcja obiektu,
2. rekonstrukcja formy architektonicznej i datowanie pierwszego prezbiterium,
3. rekonstrukcja formy architektonicznej i datowanie pierwszego korpusu,
4. ustalenie chronologii powstawania gotyckiego kościoła,
5. datowanie i związki stylistyczne kościoła gotyckiego.

Wytworzony oraz zebrany materiał badawczy, jego naukowa interpretacja - z wnioskami oraz dyskusją z funkcjonującymi koncepcjami naukowymi - istotnie powiększają wiedzę dotyczącą historii przemian architektury kościoła św. Elżbiety. Z całą pewnością stanowią nowy punkt odniesienia dla przyszłych prac badawczych dotyczących analizowanego obiektu, jak również konserwatorskiej opieki nad zabytkowym, architektonicznym dziedzictwem Wrocławia i Dolnego Śląska.

Opis i analiza pracy

Praca doktorska Pana mgr inż. arch. Franciszka Hackemera składa się z dwóch obszernych tomów. Pierwszy liczący 230 stron zawiera główny tekst pracy i składa się z siedmiu rozdziałów.

We wprowadzeniu do dysertacji omówiono przedmiot oraz czasowy i terytorialny zakres pracy, metody i narzędzia badawcze, strukturę opracowania oraz stawianą w nim tezę. Przedstawiono ją tu szczególnie, przy pomocy zdefiniowanych zagadnień i wyartykułowanych pytań badawczych.

W tym rozdziale została dokładnie przedstawiona procedura zbierania danych do badań, w tym sposób opracowania dokumentacji kościoła. Jej podstawę stanowiły skany 3D obiektu oraz jego fotogrametria, w tym zdjęcia lotnicze z drona. Po opracowaniu danych przy pomocy technik cyfrowych wygenerowano ortofotografie wszystkich elewacji i istotnych detali obiektu oraz kompletną inwentaryzację pomiarową budowli. Na tak przygotowanych podkładach (graficznych materiałach wyjściowych) naniesione zostały wszelkie zaobserwowane, tzn. aktualnie dostępne wizualnie (przeszkody stanowią tynki i przemurowania) zaburzenia wątków ceglanych, styki murów, instruktywne detale i inne - ważne dla rozwarstwienia struktury murowej elementy. Materiał, opracowany narzędziami i technikami metody Architektonicznych Jednostek Stratygraficznych (AJS) został dopełniony opisem, a także tabelami tekstowymi oraz informacjami graficznymi. Opis metody AJS został jednak przedstawiony zdawkowo (szczegóły w dalszej części opinii).

W rozdziale II. „Kontekst historyczny i zarys problemu” przedstawiono stan badań: relacji czasowych i przestrzennych między powstaniem poprzednika kościoła św. Elżbiety w odniesieniu do lokacji Wrocławia. Omówiono też kwestię pierwotnego wezwania świątyni oraz problematykę początkowej fundacji i funkcji obiektu. Na końcu zrelacjonowano w układzie chronologicznym wzmianki źródłowe dotyczące w sposób bezpośredni kościoła: jego budowy, katastrof budowlanych, zniszczeń wojennych oraz następujących potem remontów, a także fundacji wyposażenia datującego jej dzieje.

Rozdział III „Stan badań” przedstawia sięgającą lat 20. XIX w. historię interdyscyplinarnych badań kościoła (historycznych, archeologicznych, archiwalnych oraz architektonicznych), a także wszystkie naukowe koncepcje dotyczące kolejności powstania elementów budowli i ich przeobrażeń.

W rozdziale IV „Opis badań”, na początku, Doktorant przedstawił dokładny opis obiektu. Zawiera on szczegółową dokumentację fotograficzną zarówno elewacji, jak i wewnątrz wszystkich części świątyni. Następnie Autor skonfrontował szczególnie rozpoznany stan istniejący z opisem i interpretacją historycznej oraz współczesnej ikonografii kościoła. W oparciu o wymienione wyżej badania, dokumentację pomiarową oraz fotograficzną, a także obserwacje *in situ* zaproponowano chronologiczny podział stratygraficzny kościoła, ostatecznie wydzielając 74 Architektoniczne Jednostki Stratygraficzne.

W ramach poszczególnych jednostek połączono (zgodnie z metodą AJS) różne, często odległe części budowli, wykazujące się całkowitą zgodnością materiału (mające jednakowe wymiary cegieł, poziom ich wypalenia i fakturę oraz powiązanie tą samą zaprawą o analogicznie opracowanej spoinie). Analizy materiału były prowadzone organoleptycznie (musimy wierzyć na słowo Autorowi, ponieważ w pracy nie zamieszczono ilustracji dokumentujących różnice kolorystyczne i fakturowe, np. zapraw). Na tym

etapie analizy rozprawy należy podkreślić podziw recenzentki dla rzetelności i ogromu wykonanej pracy wynikającego ze skali budowli, problemów z dostępnością jej fragmentów, wreszcie skomplikowanej historii. Załącznikiem do tej części rozdziału IV są rozdziały 1 i 2 w II tomie dysertacji. Zawierają one syntezy opisu AJS oraz ich ikonografię zebraną w tabelach. Rozdział ten kończy analiza narastania poziomu gruntu, dokonana w oparciu o badania archeologiczne przeprowadzone pod koniec XX wieku.

Rozdział V. „Przeobrażenia kościoła – fazy budowlane, rekonstrukcje, analogie” stanowi syntezę naukowych dociekań. W rezultacie procesu obejmującego badania historyczno-interpretacyjne, analizę ikonografii oraz agregację cech AJS, wydzielono dziewięć faz budowlanych (z których cztery początkowe podzielone zostały na etapy) oraz wskazano ich ramy czasowe. Obejmują one okres ok. 1220 – 2025. Zasięgi poszczególnych faz i etapów zwizualizowano na rzutach, przekrojach, kładach elewacji. Następnie na rzutach, kładach i przekrojach przedstawiono zbiorcze rozwarstwienie chronologiczne budowli, a na modelach w formie aksonometrii, rozwój przekształceń struktury budowlanej świątyni. W ostatnich podrozdziałach Doktorant dokonuje triangulacji badań: konfrontuje uzyskane wyniki z syntetyczną analizą formy i funkcji tych świątyń polskich oraz europejskich, które są przytaczane przez innych badaczy jako pokrewne (w wybranych aspektach) kościołowi św. Elżbiety. W rozdziale VI. „Podsumowanie” znalazły się lapidarne wypowiedzi Autora dotyczące kluczowych zagadnień sformułowanych we wstępie pracy, jak również odpowiedzi na zagadnienia badawcze, w tym:

- wykazanie skomplikowanego charakteru procesu budowy kościoła gotyckiego: jej fazy i etapy przenikają się w poszczególnych częściach obiektu;
- potwierdzenie zmiany koncepcji przestrzenno-konstrukcyjnej kościoła: z halowego na bazylikowy - o wysokiej nawie głównej korpusu i chóru;
- określenie ilości katastrof budowlanych korpusu, a także ich przyczyny (którą była - według Autora - słabość posadowienia po zmianie koncepcji przestrzennej).

Rozdział VI zamyka dyskusja z obowiązującymi hipotezami naukowymi. Stawiane są tu postulaty badawcze dotyczące problematyki interdyscyplinarnych badań architektonicznych opracowywanego obiektu, a także zakresu stosowalności tychże badań podczas analiz innych świątyń mieszczańskich Dolnego Śląska, jak również naukowego horyzontu badań porównawczych.

Ostatnią część dysertacji stanowią wykazy i spisy: źródeł archiwalnych pisanych oraz ikonografii (pochodzące z czterech archiwów wrocławskich oraz Bildarchiv Foto Marburg), bibliografii (pozycje w tych są wykazach nienumerowane), a także spis ilustracji I tomu oraz ich źródeł (138 pozycji).

W tomie drugim (strony numerowane od 232 do 293, następnie nienumerowane) zawarte zostały tabele tekstowe opisu 74 Architektonicznych Jednostek Stratygraficznych z przypisanymi im fazami budowy kościoła. Następnie, od strony 293 do 418 zamieszczono tabele graficzne powyższych

Jednostek Stratygraficznych, zawierające zebraną ikonografię – materiał graficzny stanowiący składową opisu (znajdującego się w tomie I), jak również jego syntezę w postaci tabel tekstowych. Każda tabela zawiera następujące pozycje: numer jednostki oraz numer fazy, etapu, dalej - stosowne oznaczenia kolorystyczne, a także poniższe parametry:

- ogólne: lokalizacja w obiekcie, budowla (prezbiterium, korpus, wieża), elementy (struktury budowlanej i dekoracji) oraz wymiary (budowli);
- szczegółowe: lokalizacja dostępnych elementów struktury w częściach budowli, konstrukcja/wątek, budulec, wymiary, stosowana zaprawa/spoina, profil (filar, lizena, słuźka, baza, kapitel, źebro itp.), tynk/polichromia, wreszcie uwagi.

Osobnymi zestawami kolorów oznaczono jednostki architektoniczne oraz fazy i etapy budowy obiektu. Układ tabel graficznych odpowiada strukturze w/w opisu i tabel tekstowych. Ponieważ strony są nienumerowane, daną jednostkę można zidentyfikować przez jej numer. Natomiast ilość i rodzaj materiału graficznego zależy od charakteru opisywanej struktury oraz jej dostępności. Pozycja „lokalizacja” zawiera dokumentację położenia wszystkich znanych fragmentów budowli reprezentujących daną AJS (w postaci rzutów, przekrojów rysunków elewacji, odpowiednich przybliżeń - w przypadku małych jednostek). Druga część tabeli graficznej to parametry składowe zawierające rysunki detali architektonicznych.

Ostatni, III rozdział tomu II (od strony 419) stanowią zbiorcze zestawienia AJS podsumowujące opisy, zestawienia tabelaryczne i graficzne. Wszystkie Architektoniczne Jednostki Stratygraficzne zaznaczono na rzutach (kościół gotycki i romańskich relikwów jego poprzednika), na rysunkach elewacji wszystkich budowli, na przekrojach instruktywnych dla ukazania całości konstrukcji i na innych odwzorowaniach bryły i wewnątrz kościoła (na tle kolorystycznego podziału na fazy i etapy budowlane). Ikonografia z II tomu nie posiada osobnego spisu ilustracji. Przeważająca część rysunków (rzuty, przekroje, elewacje, część detali) to ilustracje wykorzystane w pierwszym tomie i tam opisane w końcowym wykazie. Jednak część grafik (w szczególności detale kamieniarki, wypełnienia i oprawy otworów) w tabelach graficznych publikowana jest tylko w części II. Można się spodziewać, że są dziełem Autora dysertacji, ale tej informacji, niestety brak.

W pracy na pewno brakuje streszczenia w języku angielskim wymaganego w „Regulaminie Nadawania stopni Naukowych na Politechnice Wrocławskiej” (&5, pkt. 6).

Rozprawa ma spójny i logiczny układ. Napisana jest poprawnym językiem, bez błędów stylistycznych i literówek. Materiał ikonograficzny opracowany starannie (a wątpliwości dotyczące jego spisu przedstawiono powyżej).

Uwagi krytyczne i polemiczne.

Uważna analiza pracy nasunęła kilka uwag i pytań, które jednakże nie wpływają na ogólnie bardzo pozytywny odbiór opracowania.

- **Temat, słowa kluczowe i streszczenie**

Temat rozprawy „Przeobrażenia architektury kościoła św. Elżbiety” jest zgodny z treścią pracy. Jednak nawet w zestawieniu ze słowami kluczowymi (faktycznie nie wnoszącymi znacząco nowych informacji w stosunku do tytułu/tematu) oraz brakiem streszczenia (co prawda nie obowiązującego świetle „Regulaminu Nadawania stopni Naukowych na Politechnice Wrocławskiej”) w tomie pierwszym wyjściowa informacja jest nieprecyzyjna. Przystępujący do lektury nie wie, co konkretnie w strukturze kościoła jest przedmiotem badań. Syntetyczne streszczenie, umieszczone na początku pracy naukowej powinno zapowiadać treść i odpowiadać strukturze dociekań. W streszczeniu należałoby zawrzeć dwa bloki zagadnień: na początku powinny znaleźć się dane dotyczące przedmiotu i celu opracowania, obszaru badań, materiałów źródłowych i metod badań, w dalszej części winny się pojawić najważniejsze wyniki i wnioski. Streszczenie jest szczególnie istotnym elementem prac tak obszernych i łączących wiele problemów, jak dysertacja Pana Franciszka Hackemera. To ułatwiłoby czytającemu już od początku uważne śledzenie najważniejszych wątków dzieła naukowego, nie zmuszając do powracania do wcześniejszych części opracowania po to, by ustalić czy i w jaki sposób dany kluczowy wątek został zapowiedziany.

- **Wprowadzenie, metodologia i jej objaśnienie w dalszych częściach dysertacji**

W świetle doniosłości przedstawianego zagadnienia oraz ogromu wykonanej pracy pewne zastrzeżenia budzi zawartość wstępnego rozdziału „Wprowadzenie”. Niestety część informacji i objaśnień fundamentalnych dla celu i zakresu rozprawy, jej metodologii oraz ograniczeń badań pojawia się dopiero w dalszym toku i często nie *explicite*, a domyślnie. W podrozdziale „Metody i narzędzia badawcze” proces badawczy został przedstawiony w układzie chronologicznym. Jednakże podstawowa dla pracy metoda badawcza Architektonicznych Jednostek Stratygraficznych (AJS) prezentowana jest tylko poprzez odniesienie, odwołanie się do artykułu Promotorki, prof. dr hab. inż. arch. Elżbiety Łużynieckiej, opublikowanego w 2022 roku. Dalej, rozwinięcie skrótu AJS pojawia się dopiero w następnym podrozdziale. Oczywiście procedura badawcza prowadzona w dalszej części opracowania pozwala domyślić się ma czym metoda polega, jednak przekonanie o braku pełnej informacji pozostaje. Powyższa uwaga dotycząca opisu metody AJS ma konsekwencje w zastrzeżeniach do II tomu pracy zatytułowanego „Dokumentacja Architektonicznych Jednostek Stratygraficznych”. Analizę informacji bardzo utrudnia: brak wstępu zawierającego objaśnienia struktury i haseł podstawowej, pełnej tabeli, służącej do zebrania danych o poszczególnych jednostkach i fazach budowy, wreszcie legendy kolorystycznej dotyczącej faz budowy i ich przedziałów czasowych. Mogło by to stanowić z

odpowiednim odnośnikiem rozszerzenie zdawkowej wzmianki bibliograficznej dotyczącej metody ASJ z pierwszego tomu. Zapewne w tej części, niejako pomocniczej dla wywodu naukowego, warto byłoby zmienić kolejność przedstawionej tematyki (od szczegółu do ogółu, zgodnie ze strukturą I tomu). Mianowicie: najpierw tabele graficzne (rozdział II) będące ilustracją tekstowych analiz poszczególnych AJS zawartych w tomie I, a następnie tabele tekstowe (Rozdział 1). Dotyczą one bowiem już kolejnego etap badań: opracowania zbiorczej stratygrafii budowli na podstawie analizy AJS i ostatecznej weryfikacji faz budowy kościoła.

Należy jednocześnie podkreślić, że obrona przez Autora metoda strukturalnej analizy rozwarstwienia kościoła o tak skomplikowanej i niejasnej historii przekształceń okazała się bardzo efektywna i skuteczna. Rodzi się pytanie czy współpraca Doktoranta z Autorką metody AJS wniosła nowe elementy do jej procedury, narzędzi itp. Jeżeli tak to należałoby koniecznie o tym wspomnieć w podsumowaniu dysertacji, jako o ważnym kamieniu milowym opracowania.

- **Kwestia analizy konstrukcji**

W kilku miejscach swojej pracy Doktorant zauważa, że dotychczasowe badania obiektu prowadzone były głównie przez historyków sztuki, w związku z tym pomijany był aspekt konstrukcji świątyni (poza kształtem słupów, pilastrów, żeber sklepiennych analizowanych pod kątem formalnych analogii do innych obiektów przytaczanych jako ewentualne źródło inspiracji). Natomiast zainteresowanie Recenzentki wzbudził system łuków oporowych kościoła zachowany w poddaszach naw bocznych: w nawie południowej zostały w większości zamurowane w świetle, natomiast w północnej są „przechodnie” (s. 44). Na przekrojach poprzecznych widoczna jest struktura przypory nadwieszanej. (s. 148). Czy w taki sposób były wzniesione w kościele wszystkie łuki oporowe? W przekrojach kościołów (s. 197) ilustrujących rozdział V.4 „Analogie stylowe i funkcjonalne w architekturze europejskiej” podobna konstrukcja pojawia się jedynie w farze w Brzegu (budowanej od 1370 r., czyli po realizacji kościoła św. Elżbiety) [C] i w kościele cysterskim w Kaisheim [K]. Pozostałe systemy konstrukcyjne obiektów przytoczonych w rozdziale V.4 są znacząco lub całkowicie inne: zastosowano łuki oporowe bez przypór, przypory nadwieszane bez łuków oporowych lub w ogóle brak jest systemu przyporowego. Nie jest jasne, kiedy dokładnie w fazie III (1320 – 1350) zmieniono koncepcję kościoła św. Elżbiety z halowej na bazylikową (faza III. 1 i 2 – 1320-1350, s. 153) i wprowadzono konstrukcję w postaci przypory nadwieszanej. Jej łuk oporowy od początku musiał mieć odpowiedni kształt, a przypora poniżej (w filarach międzynawowych w nawach bocznych) mogła być zredukowana do cienkiego pasa (do analizy przydatne byłyby przekroje poziome filarów międzynawowych). W podobnym czasie rozpoczęto budowę gotyckiej katedry w Gnieźnie (1342) po zniszczeniu poprzedniego obiektu podczas najazdu Krzyżaków. Analogiczna do zastosowanej w kościele św. Elżbiety konstrukcja nawy głównej znana jest wszakże pod nazwą systemu gnieźnieńskiego. Być może,

wobec tego należałoby szukać tutaj analogii oraz datowania podziału fazy III na etapy, dopóki nie zostanie przeprowadzone badanie chronologii obiektu metodami bezwzględными.

- **Agregacja wyników badań**

W kończących dysertację postulatach badawczych wynikających z przeprowadzonych badań można by na opracowanym modelu wskazać najbardziej instruktywne dla dalszych prac miejsca, szczególnie obiecujące np. dla ustalania chronologii bezwzględnej świątyni, w tym dotyczące innych struktur budowlanych (najstarsze fragmenty wiązania dachowego). Doktorant wielokrotnie w toku rozprawy wskazuje takie obszary i miejsca. Zatem zebranie ich, choć żmudne, stanowiłoby kolejny wartościowy wkład Autora w badania nad architekturą kościoła św. Elżbiety oraz analizy gotyckiego dziedzictwa Wrocławia i Dolnego Śląska. Warto takie podsumowanie, ułatwiające dalsze prace zamieścić przygotowując dysertację do publikacji w wydawnictwie naukowym.

Uwagi końcowe.

Dysertacja doktorska Pana mgr Franciszka Hackemera zatytułowana **Przeobrażenia architektury kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu** jest efektem samodzielnej, poważnej i oryginalnej pracy badawczej, którą oceniam wysoko.

Autor wykazał się rzetelnością, wnikliwością w rozległych kwerendach archiwalnych oraz literaturowych. W kompetentny i metodyczny sposób interpretuje zebrany materiał źródłowy. Umiejętnie dokonuje krytycznej analizy koncepcji wcześniejszych badaczy kościoła św. Elżbiety. Bardzo wnikliwie przeprowadza rozwarstwienie struktury murowej kościoła przy pomocy metodologii, naukowo opracowanej i adekwatnej do przedmiotu i celu badań. Trafnie stosuje współczesne techniki i właściwie używa dobranych narzędzi dokumentacji pomiarowej i fotograficznej. Co istotne, podsumowanie dysertacji wskazuje kierunek dalszych interdyscyplinarnych badań zarówno w odniesieniu do obiektu będącego przedmiotem rozprawy, jak i w szerszym obszarze dziedzictwa architektonicznego Dolnego Śląska. Szerokie ujęcie tematu, celne obserwacje i analizy, umiejętność dostrzegania i formułowania problemów, kompetentne, samodzielne prowadzenie badań obejmujących rozległe spektrum zagadnień, stosowanie właściwej metodologii, odpowiedzialne wnioskowanie świadczą o dobrym przygotowaniu naukowym i warsztatowym.

Przedłożona dysertacja doktorska wnosi nowe spojrzenie i wzbogaca wiedzę w dziedzinie nauk technicznych w dyscyplinie „architektura i urbanistyka” i tym samym spełnia wymogi określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. z poz. 574 z późn. zm.). W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Pana mgr inż. arch. Franciszka Hackemera do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Jednocześnie postuluję wyróżnienie rozprawy **Przeobrażenia architektury kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu** autorstwa mgr inż. arch. Franciszka Hackemera. Praca w istotny sposób poszerza istniejące badania, porządkuje dotychczasowe ustalenia, aktualizuje i odkrywa nieznane, bądź niepewne okoliczności realizacji oraz przekształceń obiektu. Rzuca nowe światło na przebieg budowy świątyni gotyckiej. Podnosi kwestie decyzji o zmianie koncepcji konstrukcyjno-przestrzennej kościoła, analizuje przyczyny, ilość i zasięgi katastrof budowlanych, charakter odbudów, remontów i prac konserwacyjnych. Tworzy podstawy merytoryczne i graficzne dla dalszych badań, w tym za pomocą współczesnych narzędzi i technik.

dr hab. inż. arch. Grażyna Kodym-Kozaczko

